

Intervju | *Hymnologi – Nordisk tidsskrifts* redaktion

Intervju med Ann-Christine Ruuth

Foto. *Hymnologi – Nordisk tidsskrifts* redaktion tillsammans med Ann-Christine Ruuth utanför Sankt Jakobs kyrka, Köpenhamn, 1 september 2025

– Hej Ann-Christine, välkommen till oss. Vill du börja med att presentera dig själv för oss och våra läsare?

Jag är snart 73 år gammal, född i mitten av Småland. Min pappa gifte sig med en kvinna från Stockholm. Jag växte upp i den gammalkyrkliga delen av Kronobergs län, med en stark fromhetstradition, sträng och allvarlig. Mamma tog hand om den kristna fostran, för mig och mina tre syskon. Det var en mycket ljusare kristendom än pappas. De gick båda i kyrkan

varje söndag, på lördagarna höll vi helgmålsbön i vardagsrummet. Sånt man läser om i kyrkohistoria numera. Jag gick med i kristna gymnasiströrelsen. Det var högkyrkligt och kvinnliga präster var otänkbart men det diskuterades inte. Det var bara en självklarhet, en del av kulturen. Jag är prästvigd 1978. Omsorgen om mässan präglade mig. Det är viktigt att göra det på allvar, på riktigt. Därför far jag lite illa när jag går i kyrkan och präster slarvar. Jag kom med i karismatiska sammanhang, i OAS-rörelsen¹, med gudstjänsten och mässan i centrum. I frågan om kvinnliga präster finns båda åsikter. Fast de flesta är nog emot HBTQ. Jag visste ingenting och var djupt okunnig.

Sedan tidiga tonåren hade jag en djup längtan efter att leva som tjej, som kvinna. Homosexualitet ansågs då fortfarande vara en sjukdom, om trans visste vi ingenting. Sedan ingick det i mitt vigningslöfte som präst "att vara alla till föredöme och ingen till anstöt". Så mina tankar om att jag ville leva som kvinna höll jag undan för alla, med ett undantag. Jag hade berättat för min fru innan vi gifte oss. Då var jag 21.

2010 bestämde jag mig för att ta tag i mitt liv och tog kontakt med en kurator. I den processen fann jag mig själv. Det blev en chock för många. Då var jag kyrkoherde i en församling i Växjö, känd som en rätt konservativ typ. En prästkollega sa: "DU var den sista jag kunde tänka mig." Det säger väl en del... Om vad vi föreställer oss om andra. Men någon annan sa: "Du talar om att komma ut, du borde tala om var man kommer in."

Jag har tre syskon och tre vuxna döttrar. Det var svårt för alla. Dottern Ester som var författare skrev boken, *Min pappa Ann-Christine*, som så småningom blev filmen *Min pappa Marianne* med Rolf Lassgård.

Jag började med att berätta för biskopen, jag ville inte att han skulle få höra bakvägen. Sen för familjen, innan jag talade med medarbetarna. Frågan var om jag kunde vara kvar? Vart tar detta vägen? Jag visste att det inte gick att avskeda mig, det var mot diskrimineringslagen, men medarbetarnas förtroende behövde jag för att kunna stanna. Alla blev rejält chockade, men jag fick också ett starkt stöd. En av prästerna slutade, det gick inte, fast han var omtyckt och jag tyckte om honom. Men så var det kyrkorådet. Vid ett sammanträde gav jag dem möjlighet att diskutera, jag lämnade rummet och de fick prata. När jag kom tillbaka sa de: "Du har vårt fulla förtroende." Jag tror inte att de förstod komplexiteten, men de ville ha mig kvar. Men församlingen ingick i en stor samfällighet med många anställda. Arbetssituationen blev till slut helt ohållbar. Det slutade med att jag fick

¹ OAS-rörelsen är enligt deras hemsida "en fristående karismatisk (av grek. "charisma" = nådegåva) rörelse som vill främja en sund andlig förnyelse [...] OAS-rörelsen har sin grund i evangeliska luthersk tro och vill tjäna Svenska kyrkans med en öppenhet till andra samfund". Red. anm.

ett antal månadslöner mot att jag 2013 sa upp mig. Det var då en oerhörd befrielse. Det innebar också att jag började ägna mig åt att föreläsa vilket jag har gjort sedan dess, både i församlingar och utanför, i alla möjliga sammanhang. Jag har berättat om mitt liv, om trans.

Jag var gift då, men min fru ville inte leva med en kvinna så vi beslutade att skiljas. Några år senare mötte jag på Stockholms central en kvinna på grund av ett försenat tåg och inom ett år var vi gifta. För kärlekens skull har jag också flyttat från Småland till skånska Veberöd, ett par tre mil från Lund. Min fru har två vuxna döttrar. När hon skulle berätta att hon hade träffat mig, sa den ena: "Transperson, det skiter jag väl i, men präst?!" Det var betydligt värre...

Jag är lyckligt lottad, alla i min familj bejakar mig helt och fullt. Min församling har gått igenom regnbågscertifiering. Jag började gå i Veberöds kyrka där när jag flyttade dit för sju år sedan. Det är inte så många som går om söndagarna, men jag trivs där och församlingen har nu fått "Regnbågsnyckeln", en HBTQ-certifiering som används i Svenska kyrkan.

Min självbiografi, "Jag kom inte ut, jag blev mig själv" publicerades 2022.

– Hur är det att vara trans i Sverige 2025?

Om man ska beskriva hur det är att leva som transperson i Sverige, så är det så mycket lättare än i många andra länder. Ändå är det... Ett annorlundaskap. Jag möter nästan aldrig någon elakhet. Men jag är ständigt medveten om att jag avviker. Jag tror jag passerar som en äldre tant till utseendet. Men ändå. Det räcker att jag öppnar munnen så är jag avslöjad.

Jag tar naturligtvis åt mig av samhällsdebatten. Vi som är trans går inte opåverkade av det som händer i USA eller Storbritannien, vi bara väntar på vad som ska ske här. Ska transkvinnor få vara i omklädningsrum för kvinnor? Vad händer på mitt gym om någon säger att de inte vill ha icke-binära där? Tankarna kommer.

– Vad tänker du om gudstjänsten, om delaktighet och om inkludering?

När jag jobbade i Teleborgs församling, i Växjö, såg vi att gudstjänststatistiken gick ner. Jag konstaterade att vi kan antingen låta det vara och få vår lön ändå fram till pension. Eller faktiskt försöka göra något åt det. Vi inledde projektet "Att gå på vattnet", och då måste man börja med att lämna båten, tryggheten. Vi ägnade mycket tid åt att prata om vad vi menade med gudstjänsten. Vi läste Martin Modéus *Mänsklig gudstjänst: Om gudstjänsten som relation och rit*, en prästmötesavhandling till Stockholms stift. Hela arbetslaget var med i processen. Innan vi ändrade något samtalade vi länge och grundligt. Det ledde till gemensam förståelse och vissa slutsatser: Vi beslöt att aldrig fira temamässa. Det ger

ingenting, bara merarbete. Alla behöver känna igen sig. Vi talade mycket om delaktighet, att uppgifterna skulle delas på så många människor som möjligt. Prästen behöver sannerligen inte göra så mycket i mässan, det mesta kan ledas av andra. Det skulle alltid vara barn med, men inte familjegudstjänster. Alla gudstjänster ska vara för alla. Det ledde till att det alltid var barn med i mässan, de var bland annat med och delade ut sakramentet. Representativ delaktighet är viktigt. En av våra gudstjänstfirare, en professor vid Linnéuniversitetet, hade fått Parkinson och var kyrkvärd. När han läste texterna tog det tid och man fick anstränga sig att lyssna, men så viktigt det var. Det blev ett tydligt tecken att här gör vi gudstjänsten tillsammans oavsett vilka vi är.

Den som är i kyrkan behöver få möjlighet att känna igen sig i de som leder gudstjänsten. Om vi vill att gudstjänsten ska vara för alla, måste det synas. Och höras!

– Har du lärt något utifrån din erfarenhet som också gäller andra icke-normativa grupper?

Jag tror jag fått en större förståelse för vad det innebär att avvika från normen, till exempel att sitta i rullstol. När alla andra sitter i kyrkbänken men den rullstolsburne får sitta i gången, ofta ta emot nattvarden sist och alla kan se hur man avviker. Eller att ha en annan hudfärg, annorlunda klädsel och så vidare. Jag vill tro att jag har fått en större medvetenhet än jag haft tidigare.

– Finns det en spänning mellan den strikta synen på mässan och delaktighet?

En mässa ska firas på allvar, vilket inte är detsamma som att vara allvarlig. När prästen gör i ordning för nattvarden får det inte slarvas. Det måste synas att prästen vet vad han eller hon gör! Hen måste veta hur man gör med corporale, bursa och kalkklädet. Även hur man framför texten, prefationen och bönerna, då måste jag som sitter i kyrkan veta att prästen vet vad hen läser och faktiskt också menar det. Det handlar om att respektera mig som gudstjänstdeltagare. Däremot skulle jag ofta uppskatta om prästen vågar lyfta blicken från predikomanuset och ser mig i ögonen, talar med mig och inte bara till mig. Det gör inget om man stakar sig, det visar bara att prästen är människa. Jag längtar efter en präst som en söndag säger: "Tycker ni att det här var en svår text? För det tycker jag." Det är många präster som fegar ur. Det finns ett talesätt: "Han lämnade evangelietexten i predikan för att aldrig mer återvända." Man måste förstås veta vad man vill säga. Men lägg sedan undan manuset och säg det! Våga släppa fram det som är du så att vi kan mötas där.

Jag tänker ofta på församlingen och gudstjänsten som utandningsplatser. En plats där jag kan vara trygg i att jag får vara den jag är.

– Men ändå firar vi särskilda regnbågsmässor?

Det finns ett behov av särskild repertoar men inte särskilda mässor. Jag är tvehågsen när det gäller regnbågsmässor. Det är verkligen dubbelt. Man kan få fram så olika nyanser bara genom olika psalmval i en gudstjänst. Det finns så många texter i Bibeln där det går att lägga in regnbågstema. Det kanske inte måste vara en särskild gudstjänst för den saken.

Det finns ju många olika typer av utanförskap. Jag har upplevt det ofta i kyrkan, en slags alienation. Människor som hälsade och log när de kom, men leendet rätades ut och de tog på sig 'kyrkminen' så fort de kom innanför dörren. Kyrkan blev en plats där man känner sig utanför. Min fru Lina hade aldrig deltagit i en gudstjänst i Svenska kyrkan när vi träffades men gav det en chans för min skull. Hon kom dit nollställd och satt där i bänken. Efteråt berättade hon att hon kände sig som en "alien" när hon inte fattade någonting. "Nu ska man stå, nu ska man visst sitta? Måste jag gå fram till nattvarden?" Det finns så många som hon. Kyrkan är verkligen inte en plats där alla känner sig hemma och trygga.

– Hur tänker du att det är att välja psalmer idag?

Jag är som sagt prästvigd 1978, och jag upplever att det blivit allt svårare att sätta psalmer till gudstjänsterna. Det teologiska språket jag växt upp med talar inte till nutidens människor. Ord som synd och nåd och försoning landar inte... Vad gör vi? Men också hur?

Ta vara på tillfället. Var omtänksam om de människor som faktiskt har kommit. När kyrkan ibland är full med folk som annars aldrig brukar vara där, se då till att ge dem en psalm som de kan känna igen sig i och en melodi som är lätt att sjunga.

Jag tänker att det är bättre att göra som i Katarina kyrka i Stockholm. Där börjar gudstjänsten alltid med något enkelt som alla kan. Istället för att genom en okänd psalm skapa en mur på en gång.

Så får man sjunga nya psalmer längre fram i gudstjänsten. Få höra melodin först, sen "nu provar vi att sjunga tillsammans". Första psalmen ska vara en som omfamnar, som bjuder in. Sista psalmen ska lyfta, både vad gäller innehåll och melodi. Vi ska gå från kyrkan med hopp och glädje i hjärtat.

Som präst får man vara vaksam på sina favoriter. Jag minns en Kristi Förklarings Dag, som ju firas mitt i sommaren. Jag hade psalmen "Vår blick mot helga berget går" som jag ansåg var självklar denna dag. På kyrkkaffet efteråt, frågade jag vad de tyckte. Ingen av dem hade hört den förut, och tyckte den var svår, även vana gudstjänstfirare. Den psalmen som var så

viktig för mig sa inget till dem. Jag tror vi måste våga släppa taget om mycket som haft sin tid, men som aldrig kommer åter. Men det är svårt.

Man borde fråga församlingen oftare när man provar nya psalmer. Man kan fråga innan man skiljs efter mässan. "Nu har vi sjungit två nya psalmer. Vad tyckte ni om texten, gick den att förstå? Melodin, gick den att sjunga? Ska den vara med?" För varför sjunger vi om vi inte frågar efteråt? Psalmerna är ju ändå till för församlingen, inte församlingen för psalmerna.

– *Behövs det särskilda HBTQ-psalmer?*

Ja, jag tror det, bra formulerade som man ändå kan relatera till. "Blott i det öppna", sv.ps 90, som sjungs vid nästan varenda regnbågsmässa, där sitter en hetero/cis-församling och säger att jag ska komma ut. Vad har de för rätt att säga något alls till mig? Dessutom är det fel pronomen, det borde vara första person pluralis. "Låser vi om oss..." När Jesus upptäcker Lasarus i graven, ropar han högt: "Lasarus, kom ut!" När han kommer ut, så säger han till dem omkring: "Lös honom och låt honom gå." Det är församlingens uppgift: att lösa till frihet.

Det fanns två psalmer om regnbågen i förslaget till nya psalmer. Det talas lite mer allmänt om regnbågen men textförfattarna har nog själv ingen HBTQ-erfarenhet. Det förvånade mig att det inte var fler, den aspekten borde ha kommit med. HBTQ är ständigt närvarande i samhällsdebatten. Det hade varit rimligt om psalmkommittén hade uppmärksammat det.

– *Vi ville visa dig hur det hade kunnat vara och skickade en länk till sångsamlingen "Songs for the Holy Other".² Vad tänkte du om dem?*

I sångsamlingen *Songs for the Holy Other* fanns igenkänning som fick mig att tåras. En rad var ungefär så här: "Knowing that you're lost, and afraid of being found." Jag förstår precis, för det där har jag och många andra brottats med. Det som var min hemlighet, måtte ingen finna det, för då brister allting. Det var ett inre utanförskap som inte syns utåt. Kan jag räknas med, eller brister allt då? Det som jag bett om förlåtelse för hur många gånger som helst, men som jag upptäckt att jag inte kan be om förlåtelse för, för att det ÄR jag. Det är något annat än "I once was lost but now am found" (ur "Amazing Grace", red. anm) det var en djup rädsla för att bli upptäckt.

² <https://thehymnsociety.org/resources/songs-for-the-holy-other/>

– *Har du själv skrivit eller översatt psalmer?*

Jag har aldrig försökt att skriva psalmer själv.

– *Varför inte?*

Tack för sparken i baken! Jag har aldrig tänkt på mig själv som psalmförfattare. Den frågan får jag ta till mig. Kanske försöka översätta någon av psalmerna från *Songs for the Holy Other*.

– *På regnbågsmässor är det vanligt att ta in sånger från populärkulturen?*

Ibland har vi beröringsskräck från kyrkligt håll. "Nu ska vi inte tala för mycket om Jesus." Det blir bara pinsamt. Vi ska verkligen tala om Jesus! Och ibland kanske en popsång gör det tydligare än en psalm.

– *Finns det psalmer som du tycker fungerar?*

Det finns många! Men ett exempel är "Möt mig nu som den jag är." En bön och samtidigt något som gått i uppfyllelse. En melodi som går ihop med texten, kongenial.

– *Är inte idealet att alla skulle kunna känna igen sig i alla psalmer?*

Vi är bra på att tala om synd men sämre på att tala om skam, som betydligt fler människor kan relatera till. Vi skulle behöva skam-psalmer. Om vi hade fler psalmer om skam och skuld, eller utanförskap, det tror jag att många skulle känna igen sig i. Människor som misslyckats i sina liv på alla möjliga sätt. Men inför korset, inför Kristus faller ju allt det där.

Många grundproblem hittar vi i de gamla psalmerna, men med ett så dogmatiskt språk att vi inte känner igen oss heller. Orden blir för stora, för svårtuggade. De fastnar och vi kommer inte loss. Det är ohyggligt svårt. Hur ska vi hitta ett språk som talar om kristen tro, utan att det bara blir upplöst i floskler?

Om en mässa är välgjord, då behövs inga psalmer som explicit nämner HBTQ för att jag ska kunna bli en del av gemenskapen. Det kan bli krystat. Men det kan finnas någon psalm som ändå öppnar upp. Ibland finns det ingen psalm som jag kan känna igen mig i.

– *Jämför med samerna, som har en pågående försoningsprocess. Är vi färdiga, behövs det fortfarande regnbågsmässor?*

Nej, det är en process för oss också. HBTQ är något vi behöver ha med oss i medvetandet hela tiden. För som med kvinnoprästmotståndet, även om vi i 65 år haft präster som är kvinnor, lever en del av motståndet fortfarande i patriarkala strukturer.

– Har din Gudssyn förändrats av transitionen?

Gud har inte ändrat på sig i mitt liv. Gud har alltid varit densamme. Jag återvänder ständigt till Psaltaren. "Nu är jag alltid hos dig, du håller mig vid handen" står det i Ps 73:23 och det uttrycker väl hur jag ser på Gud, den som har burit mig sedan jag föddes och alltid står vid min sida, Gud har aldrig ändrat sin inställning till mig. Det som är förändrat handlar om mig: Jag har levat med en sorts föreställning, som kommit till mig utifrån, att om jag bara var mera normal, skulle Gud tycka lite bättre om mig och vår relation flyta. Det är den tolkning jag har gjort av kyrkans förkunnelse, inte minst i karismatiska sammanhang.

– Vi tittar på en norsk regnbågspsalms, Guds rike på jord er et regnbuested, av Ole Einar Andersen & Henning Sommersro.

Den är jättefin men det finns ett ord jag inte tycker om. "Akseptert". Vi är älskade av Gud, inte bara accepterade. Det ordet förekommer tyvärr även i den omtyckta psalmen "Du vet väl om att du är värdefull". Här är vi inne på dogmatiken. Vi är inte accepterade, utan älskade av Gud. Att vara accepterad är inte detsamma som att vara älskad.

– I din dotter Esters bok, "Min pappa Ann-Christine", frågade hon dig "hur vet du vad du ska predika"? Den gången svarade du att det viktigaste att förmedla är "du är älskad av Gud".

Under min transition predikade jag ständigt om Guds kärlek, så mycket att församlingen tröttnade. Jag predikade väl i hög grad även för mig själv. Men det kom också fram andra och sa att nu, nu äntligen efter många år i kyrkan, förstod de vad det betyder att vara älskad av Gud.

Jag har inte något mer att säga nu. Gud säger: Du är älskad. Jag har lagt in mina men, men det är en punkt efter, inga men. Och det är det svåraste, att våga sätta punkt. Det är det radikala evangeliet som kyrkan är satt att förmedla. Även om jag brister i min kärlek till andra så är Guds kärlek orubblig.

– Då sätter även vi punkt här. Tack Ann-Christine för att du kom och samtalade med oss!

Nedskrivet av Sofija Lazić Pedersen